

вної межі, після чого рівень рентабельності починає знижуватися.

3. За результатами прогнозування виявлено, що найбільш сприятливою для підви-

щення рівня рентабельності підприємств галузі рослинництва є наявна тенденція до зміни рівня продуктивності праці в галузі.

Список використаних джерел

1. Баран С. І. Методи підвищення ефективності інноваційної діяльності в аграрному секторі / С. І. Баран // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2009. – № 19. – С. 135–140.
2. Beintema N. M. Measuring agricultural R&D investments: A revised global picture, ASTI Background Note [Electronic Recourse] / N. M. Beintema, G. J. Stads. – Washington, DC : International Food Policy Research Institute, – 2008. 6 p. – Available from : http://www.asti.cgiar.org/pdf/Global_revision.pdf.
3. Spielman D. How Innovative is Your Agriculture? Using Innovation Indicators and Benchmarks to Strengthen National Agricultural Innovation System / D. Spielman, R. Birner. – Washington, DC : The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank, 2008. – 47 p.
4. Економіка й організація інноваційної діяльності : підруч. / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін. ; під. ред. М. П. Денисенка. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 960 с.
5. Innovation Adoption in Agriculture : Innovators, Early Adopters and Laggards / P. Diederer, H. van Meijl, A. Wolters [etc.] // Cahiers d'économie et sociologie rurales. – 2003. – № 67. – P. 30–50.
6. Підприємницька діяльність та агробізнес : підручник / за ред. М.М. Ільчука, Т.Д. Іщенко. — К.: Вища освіта, 2006. — 543 с.
7. Лебідь Г. М. Інновації у сфері агропромислового виробництва : суть і значення / Г. М. Лебідь // Економіка АПК. – 2000. – № 3. – С. 47–50.
8. Reynolds L. Innovations in Sustainable Agriculture / L. Reynolds, D. Nierenberg // Worldwatch Report: Innovations in Sustainable Agriculture: Supporting Climate-Friendly Food Production. – 2012. – № 188. – 38 p.
9. Сенів Б. О. Проблеми та перспективи інноваційної діяльності в Україні / Б. О. Сенів // Українська наука: минуле, сучасне і майбутнє. – 2011. – № 16. – С. 237–247.
10. Смолінський В. Б. Інноваційна діяльність підприємств аграрної сфери / В. Б. Смолінський // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2010. – № 2010. – С. 238–242.
11. Hall A. Enhancing Agricultural Innovation: How to go beyond the strengthening of research systems [Electronic Recourse] / A. Hall. – Washington, DC : World Bank, Agriculture and Rural Development Department, 2007. – Available from : http://siteresources.worldbank.org/INTARD/Resources/Enhancing_Ag_Innovation.pdf.
12. Elliott K. A. Pulling Agricultural Innovation and the Market Together / K. A. Elliott. – Washington, DC : Center for Global Development Working Paper, 2010. – 27 p.
13. Сільське господарство України у 2011 р. [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Джерело доступу : http://agroua.net/news/news_38766.html.

Стаття надійшла до редакції 23.04.2014 р.

*

УДК 631.115(075.8)

*Н.А. ПУГАЧ, аспірант**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Інформаційно-консультаційне забезпечення розвитку сільського туризму

Постановка проблеми. Налагоджена система інформаційно-консультаційного забезпечення може вирішувати ряд задач, а саме: найповніше і достовірно охарактеризувати

внутрішнє й зовнішнє середовище на ринку послуг у сфері сільського туризму, прийняти оптимальне для кожної ситуації управлінське рішення, знизити ризики в діяльності того чи іншого господаря садоби сільського туризму та забезпечити сталий розвиток навколишнього середовища. Отже, існує реальна потреба в інформації для ефективного

* Науковий керівник – Т.П. Кальна-Дубінюк, доктор економічних наук, доцент.
© Н.А. Пугач, 2014

управління сільським туризмом, а інформаційно-консультаційне забезпечення повинно відігравати важливу роль в його організації й подальшому розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні підходи та обґрунтування сутності й напрямів інформаційно-консультаційного забезпечення розвитку сільського туризму висвітлені в працях вітчизняних учених Л.В. Забуранної [6], О.А. Галича [3], Т.П. Кальної-Дубінюк [7], Г.В. Жаворонкової [5], В.П. Васильєва [4], Р.Я. Корінця [8], М.Ф. Кропивка [9, 10], П.Т. Саблука [20], Ю.В. Зінька [4], П.А. Горішевського [4] та ін. Але в умовах динамічного розвитку інформаційного суспільства в Україні залишається потреба в наукових розробках, вивченні зарубіжного досвіду й побудові ефективної моделі інформаційно-консультаційного забезпечення задля подальшого розвитку сільського туризму.

Мета статті – узагальнення і поглиблення методичних підходів до інформаційно-консультаційного забезпечення розвитку сільського туризму.

Виклад основних результатів дослідження. Важливість організації інформаційно-консультаційного забезпечення в сільському туризмі зумовлена тим, що існує ряд проблем, які заважають належному його розвитку: низький рівень інфраструктури в сільській місцевості; недостатня популяризація сільського туризму як на внутрішніх, так і зовнішніх ринках України; відсутність єдиної стандартизованої системи оцінки якості послуг; недостатня увага з боку держави й органів місцевого самоврядування до розвитку сільського туризму; збільшення відсотка населення, зокрема молоді, що їде із села; високий рівень безробіття на селі; зникнення сіл із карти України у зв'язку з демографічною кризою; відмирання національних культурних традицій; відсутність знань у населення про можливі види діяльності крім сільськогосподарської [19]. Селянські господарства, які займаються сільським туризмом, не володіють інформацією про попит і потреби потенційного споживача послуг з сільського туризму та часто орієнтуються не на свою цільову аудиторію, а споживачі послуг сільського туризму, шукаючи його об'єкт, не

можуть знайти відповідної інформації, яка б їх задовольнила [12].

До складу інформаційного забезпечення належать такі елементи, як: інформація, джерела інформації, методи збору й аналізу інформації, засоби збору, видачі, обробки, зберігання та захисту інформації; інформаційні системи і технології, комунікаційні процеси. Основа інформаційного забезпечення – інформація, яка є одним із найважливіших ресурсів поряд із матеріальними, трудовими й фінансовими [13, 21].

Інформування і надання консультаційних послуг власникам сільських садиб та особам, які планують зайнятися організацією сільського туризму, а також потенційним туристам, повинне здійснюватися на всіх рівнях управління – від державних до недержавних структур. Важлива роль у цьому належить Спілці сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, Державному агентству України з туризму та курортів, яке є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Віце-прем'єр-міністра України – Міністра інфраструктури України, що входить до системи органів виконавчої влади й забезпечує реалізацію державної політики у сфері туризму та курортів.

Джерелами інформації також є телебачення, періодичні видання, Інтернет, науково-практичні семінари і конференції, спеціалізовані виставки-демонстрації.

Залежно від джерел одержання інформація поділяється на внутрішню та зовнішню. Використання різних джерел інформації, її обробка й зберігання дають можливість приймати виважені рішення зі сталого розвитку сільських територій і сільського туризму в Україні [11]. Схематично це показано на рисунку 1.

Існують різні засоби та методи передачі інформації від джерела до споживача. Процес поширення знань, передачі інформації сільському населенню, безпосередньо власникам садиб пройшов кілька стадій розвитку, починаючи з усної лекторської консультаційної служби, видавничої діяльності й закінчуючи сучасною комп'ютеризованою системою зв'язку.

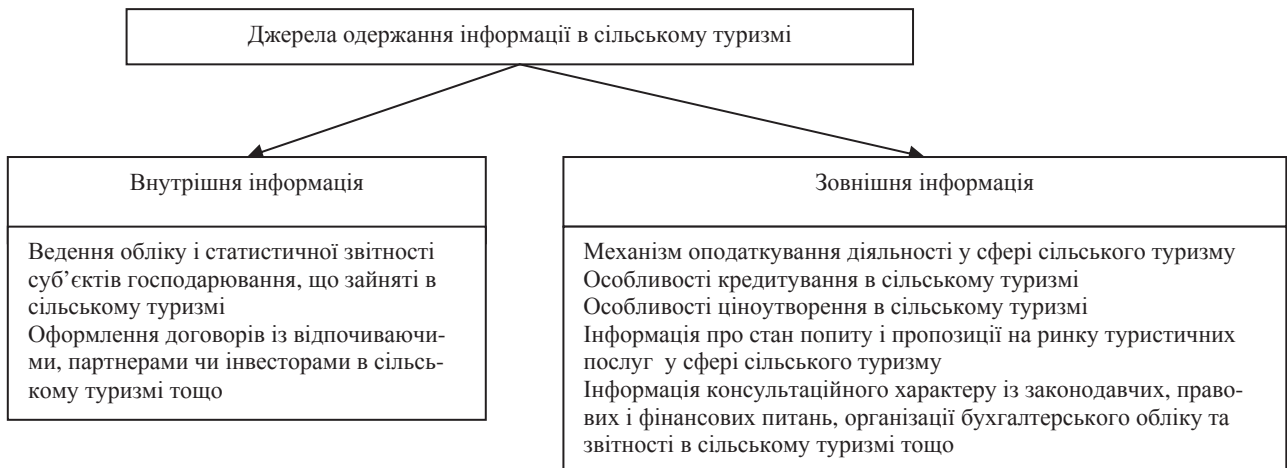

Рис. 1. Поділ інформації залежно від отримання з різних джерел

Джерело: Розроблено автором.

Чіткіше й лаконічніше розкрили сутність інформаційної служби для фермерів А. В. Ван Ден Бан і Х.С. Хокінс: "Сільськогосподарська служба консультування – це свідомо передача інформації з метою допомогти людям формувати здорову думку та приймати правильні рішення" [22, 23]. Дане трактування сільськогосподарської служби консультування прийнятне до загального розуміння поняття „інформаційно-консультативна діяльність”.

Така діяльність є сполучною ланкою між наукою, освітою і виробництвом. Основними напрямками роботи інформаційно-

консультативної діяльності є: інформаційна, консультативна, інноваційна, освітня, виставкова, видавнича діяльність, а також участь у розробці та реалізації державної політики у розвитку сільських територій (рис. 2).

Таким чином, інформаційно-консультативну діяльність можна визначити як єдину державну багаторівневу систему, що активно взаємодіє з наукою, освітою й агропромисловою сферою з метою доведення до господарюючих суб'єктів, органів управління і потенційних споживачів туристичних послуг інформації для практичного її застосування.

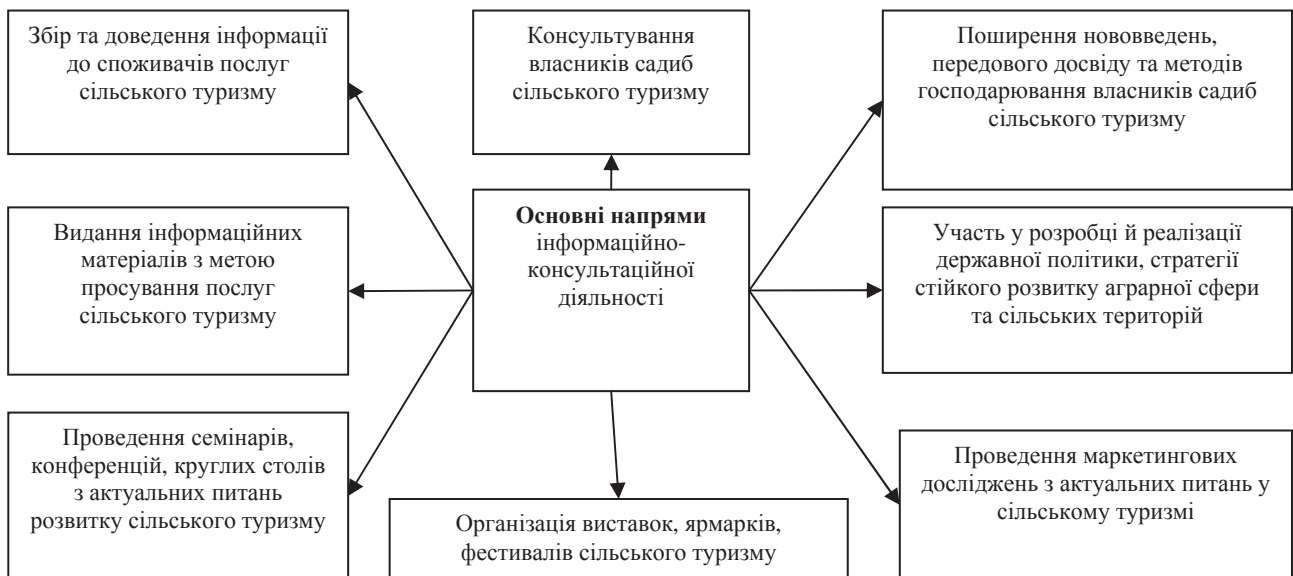

Рис. 2. Напрями інформаційно-консультативної діяльності у сфері сільського туризму

Джерело: Розроблено автором.

Інформаційно-консультативна діяльність підприємств у сфері сільського туризму проходить початковий етап свого розвитку.

В ефективному функціонуванні такої діяльності заінтересовані не лише власники садіб сільського туризму, а й органи всіх рівнів

соціально-економічного розвитку сільських територій.

Для поширення сільського туризму необхідною умовою є розвиток інформаційно-консультаційного забезпечення, який можливий у випадку злагодженої системи координації та вибору найефективніших напрямів інноваційної діяльності. При Міністерстві аграрної політики та продовольства, Міністерстві культури і Міністерстві інфраструктури України повинна ефективно функціонувати науково-координаційна рада, до складу якої входять представники закладів науки, освіти, Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні та представники обласних осередків Спілки, Туристично-інформаційні центри (ТІЦ), власники садиб, голови обласних, районних адміністрацій і сільських рад.

Основними завданнями даної системи має бути визначення проблем, стратегії й

тактики розвитку сучасного ринку послуг сільського туризму.

Враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід, на рисунку 3 представлено запропонований нами варіант системи, яка складається із трьох рівнів: макро-, мезо- і мікрорівня. До макрорівня належать Міністерство культури України, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство інфраструктури України.

Згідно з Положенням Про Міністерство культури України від 6 квітня 2011 року в пункті 4 зазначено, що Мінкультури України відповідно до покладених на нього завдань сприяє збереженню та розвитку культурної інфраструктури села, культурно-дозвільної діяльності в сільській місцевості, традиційної культури регіонів і має бути одним із центральних органів інформаційно-консультаційного забезпечення [18].

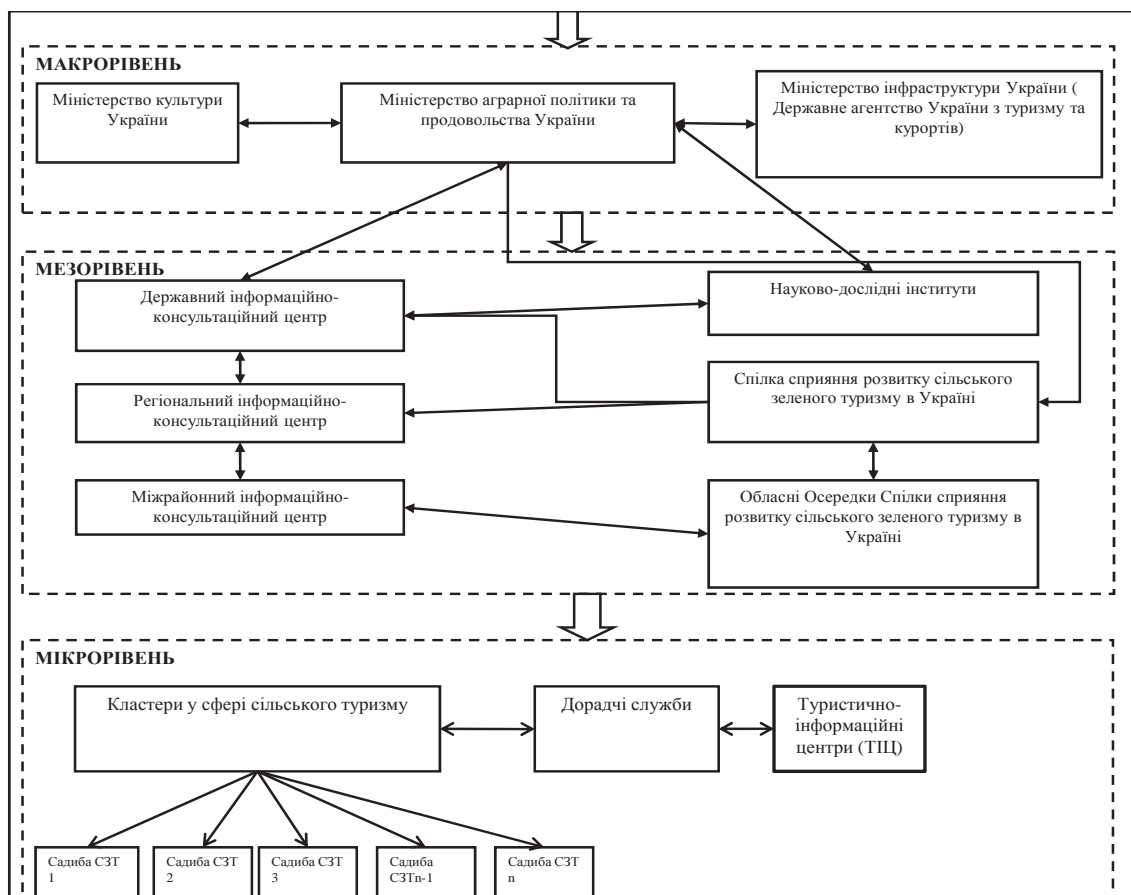

Рис. 3. Інфологічна схема інформаційно-консультаційного обслуговування сільського туризму в Україні

Сукупний інформаційний потік – Джерело: Розроблено автором.

Згідно з Положенням Про Міністерство аграрної політики та продовольства України від 23 квітня 2011 року в пункті 1 зазначено, що Мінагрополітики України відповідно до покладених на нього завдань забезпечує підтримку підприємств галузей агропромислового виробництва, особистих селянських і фермерських господарств, сільськогосподарської кооперації, в тому числі, повинно надавати консультаційну підтримку підприємствам у сільській місцевості [15].

Мінінфраструктури України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері туризму, діяльності курортів, метрополітенів, дорожнього господарства й багатьох інших сферах. У структурі Міністерства інфраструктури України знаходиться Державне агентство України з туризму та курортів [17]. У Положенні Про Державне агентство України з туризму та курортів від 8 квітня 2011 року зазначається, що воно є центральним органом виконавчої влади, яке забезпечує реалізацію державної політики у сфері туризму та курортів, у т.ч. й у сфері сільського туризму [16].

На мезорівні знаходяться державні, регіональні та міжрайонні інформаційно-консультаційні центри, науково-дослідні інститути, Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму та її обласні осередки.

Розглянемо детальніше кожен складову мезорівня. Отже, що стосується інформаційно-консультаційних центрів, то Кабінетом Міністрів України 3 липня 2006 року було видано Розпорядження “Про затвердження плану заходів щодо державної підтримки розвитку сільського туризму на 2006-2010 роки” і в пункті 9 даного Розпорядження зазначається, що маркетинг у сфері сільського туризму передбачає сприяння формуванню позитивного туристичного іміджу регіонів створенням на громадських засадах інформаційно-довідкових центрів сільського туризму [14]. Також було організовано ряд інформаційно-консультаційних центрів за сприяння міжнародних фондів (наприклад, завдяки Фонду Євразія й Організації з безпеки та співробітництва в Європі, ТАСІС (програма Європейського Союзу

на допомогу новим незалежним державам Східної Європи і Центральної Азії (колишні республіки Радянського Союзу, крім країн Балтії) в перехідний період тощо) та завдяки наполегливій діяльності Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. На базі вищих навчальних закладів також діють навчально-інформаційно-консультаційні пункти (служби).

Щодо науково-дослідних інститутів у структурі мезорівня наведеної схеми, то слід зазначити, що це установи, які займаються дослідженнями у галузі науки і техніки, розробкою науково-дослідних або дослідно-конструкторських робіт [1].

Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні є добровільною всеукраїнською громадською організацією для досягнення мети, визначеної Статутом. Згідно зі Статутом Спілки її метою є задоволення суспільних економічних, соціальних, культурних та екологічних інтересів сприяння розвитку сільського зеленого туризму. Метою діяльності Спілки не є одержання й розподіл прибутку [13].

На мікрорівні знаходяться кластери у сфері сільського туризму, дорадчі служби та туристично-інформаційні центри (ТІЦ).

Сільськогосподарська дорадча діяльність в Україні представлена дорадчими службами, які функціонують у різних областях. Також діє значна кількість туристично-інформаційних центрів (ТІЦ) – це місце, де надається інформація про туристично-рекреаційні можливості, в тому числі, місця, ресурси, обраного туристами регіону [2].

Головне завдання ТІЦ у сфері сільського туризму – це одержання та надання інформації щодо сільської місцевості про: засоби розміщення; транспортні послуги; культурні заклади та події; природне середовище тощо [2].

Висновки. В Україні виявлено ряд можливостей для започаткування, ведення й розвитку сільського туризму. Необхідною умовою для цього є організація інформаційно-консультаційного забезпечення, яка можлива у випадку злагодженої системи координації та вибору найефективніших напрямів інноваційної діяльності Міністерства аграрної політики та продовольства, Міністерства культури й Міністерства інфраструктури

України, ефективне функціонування науково-координаційної ради, до складу якої входять представники закладів науки, освіти, Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні та представники обласних осередків Спілки, Туристично-інформаційні центри (ТІЦ), власники садиб, голови обласних, районних адміністрацій, сільських рад. Основними завданнями даної системи має бути: визначення проблем,

стратегії й тактики розвитку сучасного ринку послуг сільського туризму.

Налагоджена система інформаційно-консультаційного забезпечення розвитку сільського туризму в Україні дасть можливість мати найповнішу та достовірнішу характеристику зовнішнього й внутрішнього середовища, знизити ризики в діяльності господарюючих суб'єктів і забезпечити їхній сталий розвиток.

Список використаних джерел

1. Вільна енциклопедія Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Науково-дослідний_інститут.
2. Вільна енциклопедія Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Туристично-інформаційний_центр.
3. Галич О.А. Сільськогосподарське дорадництво: навч. посіб. для студ. ВНЗ / О.А. Галич, О.О. Сосновська. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 368 с.
4. Горішевський П. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності / П. Горішевський, В. Васильєв, Ю. Зінко: Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003. — 148 с.
5. Жаворонкова Г.В. Інформаційне підприємництво: інновації, консалтинг, маркетинг: моногр. / Г.В. Жаворонкова. — К.: НАУ, 2003. — 366 с.
6. Забуранна Л.В. Туристична підприємницька діяльність в аграрній сфері: теорія, організація: моногр. / Л.В. Забуранна — К.: ННЦ ІАЕ, 2012. — 482 с.
7. Кальна-Дубінюк Т.П. Організація інформаційно-консультаційного забезпечення сільськогосподарських підприємств: моногр. / Т.П. Кальна-Дубінюк. — Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. — 364 с.
8. Корінець Р.Я. Сільськогосподарське дорадництво: запитання та відповіді / Р.Я. Корінець; Інститут сільського розвитку. — К., 2003.—23 с.
9. Кропивко М.Ф. Стан та проблеми інформатизації аграрного сектора України. Організація управління аграрною економікою: моногр. / М.Ф. Кропивко, В.І. Похilenko ; за ред. М.Ф. Кропивка. — К.: ННЦ ІАЕ, 2008. — С. 328-333.
10. Кропивко М.Ф. Здобутки наукової школи академіка НААН П.Т. Саблука з питань управління АПК та його інформаційного забезпечення в ринкових умовах / М.Ф. Кропивко // Економіка АПК. — 2011. — № 7. — С. 161–168.
11. Мазуренко О.В. Інформаційно-консультаційне забезпечення управління стійким розвитком аграрного сектору економіки / О.В. Мазуренко // Облік і фінанси: Серія «Економіка та менеджмент». — 2013. — № 1 (59) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:yN6UkvYQoc8J:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe. — Назва з екрану.
12. Мальська М. Основи туристичного бізнесу: навч. посіб. / М. Мальська, В. Худо, В. Цибух. — Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. — 360 с.
13. Офіційний сайт Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://www.greentour.com.ua/ukrainian/union/rules>.
14. Про затвердження плану заходів щодо державної підтримки розвитку сільського туризму на 2006-2010 роки: Розпорядження прем'єр-міністра України Ю. Сханурова [від 3 липня 2006 р. № 373-р]. — Офіц. веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/373-2006-%D1%80>. — Назва з екрану.
15. Про Міністерство аграрної політики та продовольства України: Указ Президента України [від 23 квітня 2011 року № 500/2011]. — Офіц. веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/500/2011>. — Назва з екрану.
16. Про Положення про Державне агентство України з туризму та курортів від 22 жовтня 2013 р. № 578/2013: Указ Президента України [від 08.04.2011 № 444/2011]. — Офіц. веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/444/2011>.
17. Про Положення про Міністерство інфраструктури України від 26 жовтня 2013 р. № 581/2011: Указ Президента України від 12.05.2011 № 581/2011. — Офіц. веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/581/2011>.
18. Про Положення про Міністерство культури України від 15 вересня 2013 р. № 388/2011: Указ Президента України від 6 квітня 2011 р. № 388. — Офіц. веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/388/2011>. — Назва з екрану.
19. Пугач Н.А. Сучасний стан розвитку сільського туризму в Україні та особливості його менеджменту / Н.А. Пугач // Наук. вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України: Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». — 2012. — Вип. 177. — Ч. 4. — С. 78–84.
20. Саблук П.Т. Організація інформаційно-консультаційного забезпечення АПК України/ П.Т. Саблук, В.К. Скупий, Б.К. Скірта та ін. ; за ред. П.Т. Саблука. — К.: ІАЕ УААН, 2003. —440 с.

21. Craig CM. 1979. Information Systems in UK Agriculture: Final Report of; the Agricultural Review Committee. – British Library Research and Development Department, Report. – № 5469.

22. Van Den Ban A.W. and Hawkins H.S. Agricultural Extension. Second edition, Blackwell Science LTD, – Oxford, 1996.

23. Van Den Ban A.W. Forms and methods of work of information-consulting service in Russia: Sd. Mater.Konf. po IKS. – M., 1998.

Стаття надійшла до редакції 03.04.2014 р.

*

УДК 338.436:330.341.1

*А.В. ЗАМРИГА, аспірант**

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Сутність понять «інноваційний процес» та «інноваційна діяльність» у теорії аграрної економіки

Постановка проблеми. Сучасний шлях розвитку вітчизняного аграрного сектору значною мірою визначається інноваційним процесом – єдиним, що органічно поєднує науку, технологію, техніку, економіку, підприємництво й управління з метою гарантованого досягнення нового результату. Інноваційні процеси – стратегічне джерело забезпечення конкурентоспроможності та стійкості конкурентних переваг аграрних підприємств і продовольчих товарів на місцевому й міжнародних ринках. Безперечно, в аграрному секторі велике значення мають базові ресурси (земля, природно-кліматичні умови і т.д.). Але конкурентні переваги, побудовані тільки на базових факторах, є нестійкими. Тому активізації інноваційних процесів в аграрному секторі України немає альтернативи. Однак існує ряд проблем, пов'язаних з інноваційними процесами, й насамперед у теоретичному аспекті. На сучасному етапі в економічній літературі не існує однозначного розуміння сутності таких понять, як «інноваційний процес» та «інноваційна діяльність».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем, пов'язаних з інноваційними процесами та інноваційною дія-

льністю, присвячені численні роботи зарубіжних і вітчизняних учених, а саме: Й. Шумпетера [18], Г. Менша [15], Б. Твісса [19], С. Ільєнкової [5], Н. Краснокутської [8], М. Йохни [6], В. Стадника [6] й ін. Різноманітні аспекти інноваційних процесів та інноваційної діяльності в аграрному секторі викладені в працях багатьох учених аграрників – П. Саблука [10], О. Крисального [9], С. Володіна [3], О. Дація [7], В. Чабана [13] й ін. Аналіз наукових публікацій показує, що в них трапляються різні підходи до трактування понять «інноваційний процес» та «інноваційна діяльність». Така ситуація вимагає проведення додаткових досліджень.

Мета статті – уточнити сутність понять «інноваційний процес», «інноваційна діяльність» і поглибити їхній зміст у теорії аграрної економіки.

Виклад основних результатів дослідження. Поняття «інновація» як економічна й правова категорія становить сутнісну основу для ряду понять, зміст яких характеризує різні аспекти відносин, пов'язаних із розробкою, запровадженням прогресивних інновацій, стимулюванням подібного виду діяльності та можливістю її здійснення. Головними із зазначених є поняття «інноваційна діяльність» й «інноваційний процес».

Міжнародні рекомендації та вітчизняне законодавство виділяють тільки інноваційну діяльність. Міжнародні стандарти (Керівни-

* Науковий керівник – В.Г. Чабан, кандидат економічних наук, доцент.

© А.В. Замрига, 2014